

Eerste hulp bij corona gerelateerde problemen

De uitbraak van het Corona-virus en de daaropvolgende overheidsmaatregelen worden in spreektaal aangeduid als “overmacht”. De situatie kan aanleiding geven om aansprakelijkheid voor schade af te wijzen of contracten aan te passen.

Stappenplan voor de onderneming

Ondernemingen ervaren verschillende problemen door de gevolgen van Corona, waaronder de nakoming van gesloten contracten. Voor beide contractspartijen rijzen vragen over hoe nu verder.

In de huidige omstandigheden moeten partijen zich redelijk naar elkaar opstellen. Sterker: uit de rechtspraak blijkt dat rechters weinig op hebben met een partij die zich in dit soort situaties onredelijk en onbuigzaam opstelt. Wat dit dan concreet betekent, hangt in de eerste plaats af van de afspraken in het contract. Partijen zullen met elkaar moeten overleggen hoe ze die afspraken in deze uitzonderlijke periode willen invullen.

In de meeste gevallen is een praktische aanpak voldoende om er samen uit te komen. Neem daarom vóórdat je een brief of email verstuurt eerst deze vijf stappen:

1. Zorg voor de continuïteit van de onderneming. Vraag overheidssteun aan, zoals de NOW, de BMKB-regeling en andere noodmaatregelen.

De informatie over overheidssteun wijzigt snel. Zo is op 31 maart om 10:00 uur de NOW-regeling bekendgemaakt, op grond waarvan werkgevers met omzetsdaling van minstens 20% subsidie kunnen aanvragen zodat zij het loon van hun personeel kunnen blijven betalen, met als doel het behoud van banen. Raadpleeg ook de informatie van de KvK, zie:

<https://www.kvk.nl/corona/veelgestelde-ondernemersvragen-over-corona/>.

2. Lees het contract, eventuele wijzigingen daarin én de toepasselijke algemene voorwaarden.

Enkele tips:

- *Let op de woorden “overmacht”, “onvoorzien” en “onvoorzienbaar”.*
- *Let ook op algemeen geformuleerde opzeggingsmogelijkheden. Want als een afnemer altijd kosteloos mag annuleren, kan hij dat misschien nu ook.*

3. Bepaal je commerciële positie. Heb je elkaar later nog nodig? Wordt een bestelling misschien herhaald? Kan je wellicht afspreken dat een order later alsnog wordt afgenomen? Wat is een redelijke verdeling van de pijn?

4. Bel eerst met je handelspartner/contractspartij, ongeacht of je nu de leverancier bent of de afnemer. Bellen is bijna altijd beter. Emails worden snel verkeerd begrepen – zeker in de huidige omstandigheden.

5. Probeer in goed overleg samen uit te komen. In veel gevallen hebben jullie elkaar uiteindelijk gewoon nodig. Leg de afspraak vast.

Pas als het niet lukt om het stappenplan tot en met stap 5 te doorlopen, volgt mogelijk een juridisch traject. Daarbij staan vervolgens twee begrippen centraal: (juridische) overmacht en onvoorziene omstandigheden.

Overmacht (juridisch)

Als een contractspartij door bijzondere omstandigheden *feitelijk niet in staat is* niet om na te komen, wordt hem dat in sommige gevallen niet toegerekend. Dit is de klassieke overmacht (*'force majeure'*). Dit heeft tot gevolg dat deze partij niet kan worden gedwongen tot nakoming van de overeenkomst en ook geen schade hoeft te vergoeden door niet nakoming.

Let op: dit gaat alleen op voor de partij die zijn verplichtingen niet *kán* nakomen. Daarom moet eerst worden bekeken *wie* moet presteren en *waarom* dat niet kan. *Niet willen nakomen*, omdat dat nadelig zou uitpakken, is niet voldoende. *Betalingsonmacht* is bijvoorbeeld *géén overmacht*.

Voorbeeld I (wel overmacht):

Een Nederlandse consument heeft online een product gekocht bij een Nederlandse handelaar, die het product vanuit het buitenland moet laten bezorgen. Een buitenlandse overheid sluit haar grenzen tegen verspreiding van het Corona-virus. Het product kan daardoor voorlopig niet geleverd worden. Er is sprake van overmacht aan de zijde van de handelaar. De handelaar kan niet meer (op tijd) nakomen en hoeft ook geen schade te vergoeden. De consument kan *wél* zijn geld terugvragen (juridisch: de overeenkomst ontbinden) want hij krijgt immers niet waarvoor hij wel had betaald.

Voorbeeld II (geen overmacht):

Iemand heeft een terrein gehuurd om daar een maand lang een bekend kunstwerk tentoon te stellen aan het publiek. Vanwege de Corona-uitbraak mag echter het publiek niet komen. De verhuurder kan *wél* presteren, want die kan het terrein gewoon ter beschikking stellen. De huurder kan eigenlijk ook presteren, want die kan prima het terrein afnemen – hij kan er alleen geen publiek ontvangen. De huurder kan geen beroep doen op overmacht.

Overmacht ziet meestal op degene die iets verschuldigd is (de schuldenaar) aan een ander (de schuldeiser). Maar ook schuldeisersovermacht is mogelijk, indien de schuldeiser verplicht is het verschuldigde (doorgaans gekochte goederen) af te nemen maar dat niet kan, *zónder* dat dit aan hem is toe te rekenen. De gevolgen van schuldeisersovermacht zijn niet in de wet geregeld, maar worden bepaald door de redelijkheid en billijkheid.

Ontbinding

Stel dat je handelspartner/contractspartij tekortkomt en zich (terecht) beroept op overmacht, dan kan je de overeenkomst geheel of gedeeltelijk te *ontbinden*. Daarvoor is vereist dat de tekortkoming de ontbinding rechtvaardigt. Ontbinding kan je zelf schriftelijk doen, of vorderen bij de rechter. Let op: ontbinding valt niet altijd gunstig uit. Gevolg van ontbinding is immers dat beide partijen geheel van de overeenkomst bevrijd worden, waarbij reeds verrichte prestaties in principe moeten worden teruggedraaid of, als dat niet kan, vergoed.

Onvoorziene omstandigheden

Als geen sprake is van overmacht, kunnen onvoorziene omstandigheden aanleiding zijn om het contract geheel of gedeeltelijk te ontbinden.

In de meeste gevallen hebben partijen bij het sluiten van hun contract geen rekening gehouden met een pandemie of de daarvoor getroffen overheidsmaatregelen. Deze zouden kunnen worden aangemerkt als *onvoorziene omstandigheden*, die de balans van het contract ernstig verstoren. Als het contract ongewijzigd zou blijven en dit ernstige gevolgen voor één van beide partijen zou hebben, kan de overeenkomst worden aangepast. De rechter kan zelfs de overeenkomst geheel of gedeeltelijk ontbinden.

Voorbeeld I:

Terug naar de verhuurder en de tentoonstelling van voorbeeld II hierboven. Hoewel daar juridisch geen beroep kan worden gedaan op overmacht, grenst de situatie er wel aan. Nakoming is zó bezwaarlijk geworden, dat onverkort vasthouden aan de overeenkomst waarschijnlijk niet te rechtvaardigen is. De huurder zou een beroep kunnen doen op de gewijzigde omstandigheden. Partijen hebben de situatie immers niet voorzien in hun overeenkomst, die naar redelijkheid zal moeten worden aangepast.

Bij onvoorziene omstandigheden kan een partij niet zomaar zelfstandig de overeenkomst aanpassen. Hiervoor is overleg tussen partijen nodig. Als partijen daar samen niet uitkomen, zal de rechter dat moeten doen. Een belangrijk verschil met overmacht, waar een partij zelf (schriftelijk) kan ontbinden bij een (niet-toerekenbare) tekortkoming van de wederpartij.

Redelijkheid en billijkheid

Onvoorziene omstandigheden binnen een contractuele relatie worden beoordeeld naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid: welke uitkomst is onder deze omstandigheden redelijk en billijk?

LET OP: contract en de daarin opgenomen regelingen hebben voorrang

Volgens de rechter is het uitgangspunt dat partijen hun afspraken moeten nakomen: het contract heeft dus voorrang. Veel contracten hebben annuleringsregelingen, opzeggingsmogelijkheden of specifieke clausules voor overmacht. Dergelijke clausules noemen vrijwel nooit expliciet de uitbraak van een pandemie, maar dat maakt weinig uit. Waar het om gaat is dat partijen daarmee hebben beoogd een afspraak te maken voor wanneer een uitzonderlijk geval zich voordoet. Dat brengt ons weer bij stap 2: lees het contract, want dat is bepalend voor de positie van beide partijen.

Juridische vragen naar aanleiding van het corona-virus?

Ons kantoor adviseert over de verschillende juridische aspecten en mogelijkheden die in deze periode relevant kunnen zijn uw onderneming. Heeft u vragen? Neem dan contact op met een van de civilisten van Rohe Advocaten:

- Jonathan Barth (T: +31626364315 E: jonathan@roheadvocaten.nl)
- Ernst Bulthuis (T: +31630050921 E: ernst@roheadvocaten.nl)
- Maarten Hilberdink (T: +31624917524 E: maarten@roheadvocaten.nl).

Algemeen telefoonnummer: +31 20 737 0128